

Барабаш А.Г., канд. юрид. наук, доцент
доцент кафедри публічного та приватного права
Губаренко К.О., студентка юридичного факультету
групи КЮ-212

Національного університету «Чернігівська політехніка»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТВАРИННОГО СВІТУ

Актуальність теми. Тваринний світ визнається об'єктом правового регулювання у багатьох країнах через його важливий вплив на довкілля. В преамбулі Закону України «Про тваринний світ» вказується, що «тваринний світ є компонентом навколишнього природного середовища, національним багатством України, джерелом естетичного збагачення та духовного виховання людей, об'єктом наукових досліджень, базою для одержання промислової, лікарської та харчової сировини» [1]. Зважаючи на різноманітні та важливі функції тваринного світу, питання його правового регулювання видається надзвичайно актуальним.

Метою дослідження є аналіз правового регулювання тваринного світу.

Виклад основного матеріалу. Згідно ст. 3 Закону України «Про тваринний світ» об'єктами тваринного світу є: дикі тварини, частини диких тварин, продукти життєдіяльності диких тварин. До об'єктів тваринного світу Закон відносить також: «Нори, хатки, лігва, мурашники, боброві загати та інше житло і споруди тварин, місця токування, линяння, гніздових колоній птахів, постійних чи тимчасових скупчень тварин, нерестовищ, інші території, що є середовищем їх існування та шляхами міграції» [1]. Як бачимо, норми Закону «Про тваринний світ» не розповсюджуються на сільськогосподарських та домашніх тварин.

Окрім Закону України «Про тваринний світ», правовий режим диких тварин регулюється законами «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року, «Про виключну (морську) економічну зону» від 16 травня 1995 року, «Про мисливське господарство і полювання» від

22 лютого 2000 року, «Про Червону книгу України» від 7 лютого 2002 року, «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» від 6 лютого 2003 року.

У міжнародному законодавстві існує такий термін як «біологічне різноманіття». Біологічне різноманіття – це різноманіття живих організмів, екосистем та екологічних процесів. До біологічного різноманіття належать і дикі тварини. Одним з основних міжнародних актів, який регулює правовий режим диких тварин є Конвенція про охорону біологічного різноманіття 1992 року (м. Ріо-де-Жанейро). Конвенцію було ратифіковано Законом України від 29 листопада 1994 року.

До окремої групи міжнародно-правових актів належать угоди щодо охорони окремих видів диких тварин. Це наступні міжнародні акти: Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення 1973 року (м. Вашингтон), Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин 1979 року (м. Бонн), Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів 1995 року (м. Гаага), Угода про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану 1996 року (Монако).

Законодавство України про тваринний світ передбачає перебування диких тварин у стані природної волі, у неволі чи у напіввільних умовах.

Волченко М.В., досліджуючи особливості тваринного світу, визначає: «Під станом природної волі слід розуміти не обмежений людиною безпосередній природний зв'язок живого з оточуючим середовищем. Цей зв'язок для різних видів диких тварин неоднаковий і зумовлений біологічними особливостями виду» [2, с. 69]. З аналізу ст. 4 Закону України «Про тваринний світ» слідує, що дикі тварини, які перебувають у стані природної волі в межах України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, є об'єктами загальнодержавного значення.

Особливості правового режиму диких тварин, які перебувають у неволі чи у напіввільних умовах, визначаються Порядком утримання та розведення диких

тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах, затвердж. Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 30 вересня 2010 року №429 [3]. Згідно з зазначеним Порядком, перебування диких тварин у напіввільних умовах означає перебування останніх у штучно створених умовах, де вони живляться переважно природними кормами і не мають можливості вільно переміщатися за межі штучно ізольованої ділянки природних угідь. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» від 22 лютого 2000 р.: «Утримання мисливських тварин у неволі – утримання мисливських тварин у відповідних спорудах, де вони не мають можливості живитися природними кормами та самостійно виходити за межі таких споруд» [4]. На наш погляд, дане визначення може характеризувати не лише статус мисливських тварин, але охоплює статус інших диких тварин. Ознаками «неволі» є неможливість тварин самостійно добувати собі їжу та неможливість виходити за межі споруд, у яких утримується дана тварина.

Однією з ключових сфер правового регулювання є захист тварин від жорстокого поводження. В Законі України «Про захист тварин від жорстокого поводження» містяться положення спрямовані на захист від страждань і загибелі тварин унаслідок жорстокого поводження з ними, захист їх природних прав та укріплення моральності й гуманності суспільства [5]. Дія вищезазначеного Закону розповсюджується на всіх тварин, в тому числі, на диких.

Окрім Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», правовий захист тварин від жорстокого поводження здійснюється нормами законів України «Про тваринний світ», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про ветеринарну медицину» від 4 лютого 2021 року, «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року.

Висновки. Проаналізувавши правове регулювання тваринного світу, можна дійти висновків, що правовий режим диких тварин регулюється як на національному рівні, так і на – міжнародному. Правовий режим диких тварин залежить від того, де вони знаходяться або як утримуються. Дикі тварини можуть

знаходиться у стані природної волі, утримуватись людиною в неволі або у напіввільних умовах.

Окремою складовою законодавства про тваринний світ є законодавчі акти, які захищають тварин від жорстокого поводження.

Список використаних джерел

1. Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 р. № 2894-III : станом на 1 жовтня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text> (дата звернення: 26.11.2023).

2. Волченко М.В. Поняття, види та особливості тваринного світу. *Київський часопис права*. 2022. №4. С. 66-70.

3. Про затвердження Порядку утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах: Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 30.09.2010 р. № 429 : станом на 11 грудня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1384-10#Text> (дата звернення: 11.12.2023).

4. Про мисливське господарство та полювання Закон України від 22.02.2000 р. № 1478-III : станом на 1 жовтня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14#Text> (дата звернення: 11.12.2023).

5. Про захист тварин від жорстокого поводження : Закон України від 21.02.2006 р. № 3447-IV : станом на 6 листопада 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15#Text> (дата звернення: 04.12.2023).